

5. Тишин Н. Теоретичні основи підготовки студентів до творчої професійної діяльності. – К.: Педагогіка, 1996. – 180 с.

О.А.Зуброва

ГУМАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА УНІВЕРСИТЕТУ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

В статье рассматривается понятие “учебно-воспитательная среда университета”, определяется его связь с понятием “образовательная среда” и возможности влияния гуманистически ориентированной среды на формирование коммуникативной культуры студентов университета.

In the article the notion „university teaching and educational environment” has been considered and correlated with the notion „educational environment”. The potentialities of humanistic environment in the formation of the communicative culture of the university students have been determined.

Актуальність дослідження. Особливістю сучасного етапу розвитку вищої освіти в Україні є тенденція до її гуманізації та орієнтації на особистість. У зв'язку з цим назріла необхідність вивчення структурних компонентів навчально-виховного середовища вищого навчального закладу з метою їх удосконалення, перебудови на гуманістичних засадах та спрямування на формування всебічно розвиненої культурної особистості. У навчально-виховному середовищі містяться широкі можливості для виховання майбутніх спеціалістів, у тому числі і формування їхньої комунікативної культури.

Об'єкт дослідження: навчально-виховне середовище університету.

Завдання:

- розглянути наукове підґрунтя поняття „навчально-виховне середовище”;
- уточнити сутність поняття „навчально-виховне середовище”;

– з'ясувати напрями впливу навчально-виховного середовища на формування комунікативної культури студентів в гуманістичному контексті.

Результати дослідження. Кожна людина є носієм певних цінностей, духовності, психічних ознак, мови, культури, тощо. Метою, яку ставить перед собою будь-яке суспільство, є виховання досконалої людини, тобто фізично й психічно здорової, грамотної, всебічно поінформованої, такої, що прагне до самореалізації в усіх сферах життєдіяльності у гармонії з природним, соціальним, культурним оточенням. Формування вищезазначених характеристик взаємопов'язане та зумовлене певним середовищем, у якому безпосередньо відбувається становлення людини як особистості.

Під середовищем у загальному плані розуміють сукупність умов, що оточують людину та взаємодіють з нею як з організмом та особистістю [4, 141]. Вищезазначене поняття є досить широким і застосовується у багатьох контекстах. Загальнопоширеним є розподіл видів середовищ на внутрішнє, зовнішнє (фізичне та соціальне), макросередовище (суспільно-економічна система в цілому), мікросередовище (соціальне оточення людини – сім'я, колективи, групи).

Зупинимося більш детально на соціальному середовищі, що розглядається як сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, як своєрідний показник інтеріоризації особистістю культури, рівня соціального розвитку, способу життя, цінностей суспільства. Залежно від вікових особливостей, життєвих умов, внутрішніх процесів розвитку особистості змінюються її переживання, ставлення до світу, тобто формується ситуація розвитку [1, 57].

Загальновідомим фактом є те, що середовище впливає на формування та розвиток особистості. У свою чергу, під впливом людської діяльності середовище змінюється і в результаті цього змінюються і самі люди [7, 1271].

Особливої уваги потребує аналіз впливу соціального середовища на виховання дітей і молоді. Провідною метою гуманістичного виховання є формування всебічно та гармонійно розвиненої особистості на підставі індивідуалізованого підходу

та інтеграції зі спільністю, з якою особистість взаємодіє внаслідок інформаційного обміну в умовах середовища, у якому розвивається [1, 112].

У сучасній ситуації, що склалася в країні, не всі фактори впливу макросередовища на формування та розвиток дітей та молоді є позитивними, тому ми вважаємо доцільним підхід, що передбачає компенсацію негативних впливів з боку суспільства впливами, що забезпечуються у мікросередовищі.

Оскільки під час навчання у вищому навчальному закладі студент підпадає під вплив нового мікросередовища, слід детально розглянути термінологічну базу цього поняття та підходи, що існують у сучасній психолого-педагогічній літературі щодо визначення його сутності та структурних компонентів.

Широкого обігу в сучасній психолого-педагогічній літературі набув термін „освітнє середовище”. Так, у трактовці О.Романовського освітнє середовище виступає як сукупність матеріальних, духовних і емоційно-психологічних умов, у яких відбувається навчально-виховний процес, і чинників, які можуть сприяти або перешкоджати досягненню його ефективності. Середовище ВНЗ, у якому створені комфортні умови для перебігу навчально-виховного процесу, позитивно впливає на процес формування особистості студента, а саме на:

- розвиток його загальної культури, духовності й естетичних смаків;
- виховання морально-етичних принципів, поглядів, переконань;
- розвиток творчого потенціалу особистості [5, 95-96].

О.Сидоренко вважає, що освітнє середовище навчального закладу включає навчально-виховний процес, а також взаємодію між його суб'єктами, яка здійснюється у певному педагогічному просторі, наголошуючи на тому, що складові цього середовища повинні бути зорієнтовані на емоційний, духовний, культурний розвиток майбутніх фахівців, на залучення їх до гуманістичного стилю спілкування і взаємодії [6, 98].

Більшість західних учених розглядають освітнє середовище у термінах ефективності школи (або вищої школи) як соціальної системи – емоційного клімату, особистісного благополуччя, особливостей мікрокультури, якості освітньо-виховного процесу [8, 18].

І.Улановська, Н.Поліванова та І.Єрмакова на підставі проведених досліджень виділили три типи освітніх середовищ:

- освітнє середовище розвиваючого типу;
- освітнє середовище з розвиваючими зовнішніми цілями і недостатньою їх реалізацією в навчальному процесі;
- традиційне освітнє середовище з використанням монологічних способів організації навчального процесу та суворо директивних – в управлінні [8, 23].

На наш погляд, очевидною є перевага освітнього середовища першого типу перед рештою.

Психолог В.Ясвін під освітнім середовищем розуміє систему впливів й умов формування особистості за заданим зразком, а також можливостей для її розвитку, що містяться у соціальному та просторово-предметному оточенні. Вчений наголошує на тому, що „освітнє середовище” є родовим для таких понять, як „сімейне середовище”, „шкільне середовище” тощо [9, 385].

Виходячи з ієрархії понять, запропонованих В.Ясвіним, ми можемо зробити припущення, що те середовище, у яке входять молоді люди з моменту вступу до університету, теж є підвидом освітнього середовища, і його можна назвати „середовищем вищого навчального закладу”, або, щоб конкретизувати поняття, „середовищем університету”.

Оскільки освіта є процесом і результатом засвоєння систематизованих знань, умінь і навичок [7,920], вочевидь, користуючись цим терміном, ми не наголошуємо на такому необхідному елементі, як виховання, яке завжди нерозривно пов’язано з освітнім процесом. Формування всебічно розвиненої особистості не обмежується оволодінням нею знаннями, вміннями та навичками, тому для подальшого уточнення терміну по відношенню до університетського середовища раціональніше буде використовувати термін “навчально-

виховне середовище університету”. Цей термін не містить у собі кардинально протилежний смисл у порівнянні з вищезазначеним терміном “освітнє середовище”, а наповнює його додатковим змістом, тобто деталізує термін “освітнє середовище” для використання у конкретній ситуації.

Умови, що створюються у навчально-виховному середовищі університету, мають сприяти всебічному розвитку особистості, розкриттю її індивідуальності, засвоєнню нею еталонів культурної поведінки та спілкування. Навчально-виховне середовище може бути ефективним чинником формування комунікативної культури студентів за умови його гуманістичної спрямованості. Тож, першим кроком на шляху вдосконалення університетського середовища має стати встановлення гуманістичних відносин між усіма суб’єктами навчально-виховного процесу, що проявляються у стилі спілкування викладачів і студентів, в умінні бути толерантними, тактовними, доброзичливими. Дуже важливим є поєднання рольових відносин між учасниками педагогічної взаємодії з міжособистісними контактами. Гуманізація педагогічного процесу має двосторонній характер: по-перше, вона виявляється у альтруїстичних тенденціях і бажанні зрозуміти іншу людину, а по-друге – у посиленні інтересу до самопізнання та у самоактуалізації як особистісному зростанні. Тобто, якщо людина не прагне краще пізнати саму себе, самовдосконалитися, навряд чи вона захоче і зможе зрозуміти інших та побудувати з ними гармонійні відносини.

Гуманізація педагогічного процесу у вузі взаємопов’язана з формуванням комунікативної культури студентів та вдосконаленням її у викладачів. У навчально-виховному середовищі університету є багато можливостей для формування комунікативної культури в контексті гуманістичних взаємовідносин, основними з яких є:

- розширення сфери неформального спілкування викладачів і студентів;
- різноманітні виховні заходи, які сприяють налагодженню міжособистісних контактів між учасниками навчально-виховного процесу;

– участь студентів у різноманітних товариствах, гуртках, де підгрунтям для спілкування є спільні інтереси.

Як свідчать дослідження, вищезазначені заходи сприяють емоційному забарвленню комунікативного процесу і впливають на позитивні зрушення у структурі комунікативної культури особистості.

На жаль, як показує практика, дуже часто процес навчання та виховання планується формально, без урахування інтересів студентів, що негативно впливає на їх відношення до навчально-виховного процесу, гальмуючи процеси професійного та особистісного становлення майбутнього фахівця.

Тож, створення навчально-виховного середовища, яке б сприяло росту зацікавленості, мотивації студента, є важливою умовою формування його комунікативної культури.

Проаналізуємо сутність цього поняття. Обидва компоненти, що входять до нього, є предметом дослідження педагогів, психологів, філософів, соціологів, культурологів, тому трактуються ними неоднозначно. Для нашого дослідження важливим є визначення культури як рівня розвитку людини [7,677], тобто її освіченості, вихованості, оволодіння знаннями, діяльністю тощо.

Термін “комунікація” сучасна психологічна наука розглядає як “передачу інформації від однієї особи до іншої”, а також як “взаємодію, за допомогою якої інформація передається та приймається”. В процесі комунікації здійснюється:

- взаємовплив людей один на одного;
- обмін ідеями, інтересами, настроєм, почуттями [2, 175].

Тож, „комунікативна культура” є рівнем, на якому людина здійснює інформаційний обмін та взаємодіє з іншими людьми. Оволодіння студентами високим рівнем комунікативної культури є завданням сучасної вищої освіти. З моменту вступу до університету студент стикається з лавиною інформації особистісного і соціального значення, обсяг якої в багато разів перевищує той, що був для нього звичним під час навчання у школі. За твердженням А.Мудрика, інформація, джерелами якої є навчально-виховний процес або засоби

масової інформації, сприймається та засвоюється не у чистому вигляді, а у трансформованому – спілкування у колективах та групах доповнює, розширює, поглиблює, або, навпаки, збіднює цю інформацію. Оскільки процес навчання є комунікативним процесом по своїй суті, високий рівень комунікативної культури дозволяє людині ефективніше засвоювати інформацію, необхідну для здійснення будь-якої діяльності, покращувати відносини з оточуючими, змінювати на краще мікросередовище, у якому проходить життя та діяльність. Комунікативна культура, що притаманна найближчому оточенню людини (особливо підлітків та молоді), може або сприяти процесу засвоєння інформації, норм та цінностей суспільства, або ж гальмувати його. Найближче коло спілкування впливає на вибірковість сприйняття та засвоєння інформації школярами та студентами [3, 17].

Завданням викладачів та вихователів є створення умов у навчально-виховному середовищі для формування комунікативної культури кожного студента і усього студентського колективу, яка, з одного боку, сприятиме покращенню міжсуб'єктних стосунків, а з іншого – засвоєнню навчального матеріалу.

Висновки. Навчально-виховне середовище університету має вагомий вплив як на становлення особистості студента в цілому, так і на формування його комунікативної культури. Ці процеси проходитимуть ефективно за умови встановлення гуманістичних відносин між усіма учасниками навчально-виховного процесу, поєднання рольового та міжособистісного спілкування між викладачами та студентами, створення навчально-виховного середовища, яке б сприяло росту зацікавленості та мотивації студентів. Умови, створені у навчально-виховному середовищі, мають сприяти формуванню комунікативної культури студентів, яка, у свою чергу, сприятиме розвитку міжособистісних відносин та засвоєнню навчальної інформації у гуманістичному аспекті.

На підставі зазначеного ми вважаємо, що формування комунікативної культури – це цілісний процес, котрий, не маючи чітко окреслених меж, інтенсивно відбувається у

навчально-виховному середовищі вузу, яке ми розглядаємо як складовий компонент цього процесу, його структурний елемент. Навчально-виховне середовище інтегрує, об'єднує у системність і цілісність як навчально-виховну діяльність студента, так і діяльність викладача на рефлексивно-гуманістичних засадах, впливаючи на процес оволодіння комунікативною культурою від визначення його завдань до організації та результатів.

Навчально-виховне середовище має бути пов'язано з функціонуванням усіх компонентів комунікативної культури, яка має усвідомлюватися та сприйматися студентами як складова їхньої педагогічної культури, професійної компетентності, як сукупність суб'єкт - суб'єктних професійно-рольових гуманістичних взаємовідносин.

Література

1. Інтегрований курс соціально-педагогічної теорії і практики. / Навчальний посібник. / Південноукр. держ. пед. Ун-т (Одеса) / Біла О.О., Богданова І.М., Курлянд З.Н. та ін. / За ред. І.М.Богданової. – Одеса: Пальміра, 2005. – 544с.
2. Крысько В.Г. Социальная психология: словарь-справочник. – Мн.: Харвест, 2004. – 688с.
3. Мудрик А.В. Общение как фактор воспитания школьников. – М.: Педагогика, 1984. - 112с.
4. Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий: Учеб. пособие для учеб. заведений профтехобразования. – 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Высш. шк., 1984. – 174с.
5. Романовський О.Г. Освітнє середовище як важлива передумова формування гуманітарно-технічної еліти. // Педагогіка і психологія. – 2002. - №3(36). – С.93-97.
6. Сидоренко О.Л. Освітній простір вищого навчального закладу як визначальний чинник формування фахівця нового типу. // Педагогіка і психологія. – 2002. - №3(36). – С.98-100.
7. Советский энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1980. – 1600с. с илл.

8. Улановская И.М., Поливанова Н.И., Ермакова И.В. Что такое образовательная среда школы и как её выявить? // Вопросы психологии. – 1998. - №6. – С.18-24.
9. Ясвин В.А. Психология отношения к природе. – М.: Смысл, 2000. – 456с.

І.М.Авдєєва, Н.Л.Бежанова

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ДО ФАСИЛІТАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З УЧНЯМИ

В статье представлена модель организации личностно-ориентированного педагогического образования, которое отвечает психологическим закономерностям формирования стойких личностных новообразований.

The article introduces the pedagogical education organization model according to the psychological regularities of the personality's standing mental new features formations.

Усталення особистісно-орієнтованої парадигми освіти закономірно приводить до зміни уявлень щодо цільових орієнтирів, змісту і організаційних форм підготовки педагогів. Сутнісною критеріальною ознакою особистісно-орієнтованого освітнього процесу є суб`єкт-суб`єктний характер взаємодії між його учасниками. Враховуючи це, а також те, що в особистісно-орієнтованому педагогічному процесі учитель виступає, перш за все, в якості фасилітатора позитивних особистісних змін дитини, професійна педагогічна підготовка передбачає пріоритетну спрямованість на формування у фахівців здатності до фасилітаційної (актуалізаційної суб`єкт-суб`єктної) взаємодії з учнями.

У вітчизняній і зарубіжній літературі (Р.Ассаджолі, Г.О.Балл, Р.Гармстон, Ю.Б.Гіппенрейтер, Х.Джайнотт, А.Ф.Копьєв, Г.О.Ковальов, М.А.Хазанова, Т.Д. Карягіна, О.М.Козлова, В.О.Орлов, М.Розенберг, К. Роджерс, Ф.Фанч, Д.Фрейберг та ін.) певною мірою окреслені психологічні детермінанти фасилітаційних дій, представлені окремі розробки щодо способів реалізації даного виду діяння – прийняття іншого, емпатичне слухання, конгруентність, діалогічна

інтенція... Сформульовані загальні методологічні підходи щодо діагностики фасилітаційних здібностей. Проте, в контексті професійної підготовки педагогів проблема розвитку особистісної здатності до фасилітації, формування навичок організації фасилітаційної взаємодії учителя з учнями недостатньо опрацьована. Серйозним недоліком системи підготовки учителів до реалізації особистісно орієнтованого освітнього процесу є невідповідність її структури психологічним закономірностям формування усталених поведінкових навичок і уподобань та стійких особистісних новоутворень. З психологічної точки зору необхідно розрізнити як мінімум три рівні засвоєння та подальшого використання особою тих вимог (соціально необхідних знань, умінь, навичок, тощо), які їй трансльовані соціальною ситуацією розвитку (системою освіти, зокрема):

Перший рівень («Знаю») – рівень поінформованості, засвоєння знань.

Другий рівень («Умію») – рівень практичного уміння використовувати набуту інформацію.

Третій рівень («Вчиняю так завжди») – рівень ціннісних уподобань щодо використання у власній життєдіяльності отриманих знань і відпрацьованих умінь, рівень самостійного ціннісного вибору певної поведінки. Ключовою умовою для стійкої модифікації поведінки (тобто «чиню так не під зовнішнім тиском, а тому, що маю власне бажання і переконання») є загальний позитивний характер досвіду самостійної реалізації сприйнятих ціннісних настанов в реальній життєдіяльності.

Ці три рівні можна розглядати і як три етапи усвідомленого формування стійких поведінкових навичок (професійної поведінки, яка відображує певну педагогічну позицію). І саме третій етап є етапом, на якому набуті позаособистісні знання набувають внутрішньо особистісної актуальності, стають ціннісним регулятором подальшої діяльності. Наведені положення мають велике значення в контексті підготовки учителя до реалізації особистісно орієнтованої освіти. Особистісно-орієнтована освіта

інструментально може бути реалізована за допомогою різних технологій, але в їх основі лежить особлива сукупність цінностей, нерозривно пов'язана з особистісним способом буття людини (К.Роджерс [2]).

Якщо співвіднести представлену тріаду з системою професійної підготовки педагогів, то перший рівень – то є етап традиційної трансляції і сприйняття інформації. На цьому етапі відбувається накопичення необхідних знань і формування абстрактних інтелектуальних умінь щодо професійної діяльності (інформаційний компонент професійної готовності). Другий рівень – являє собою етап дійового відпрацювання набутих знань в змодельованих ситуаціях. Це – тренінговий етап, який забезпечує становлення операційного компоненту професійної готовності. Третій рівень, то – етап використання знань і умінь в реальних ситуаціях самостійної професійної діяльності. На цьому етапі учитель повсякденно робить вибір щодо доцільності використання опанованої під час навчання нової професійної поведінки. На цей вибір, вибір реального життя, впливають чимало факторів. І саме цей вибір залишається практично поза впливами організованої педагогічної освіти.

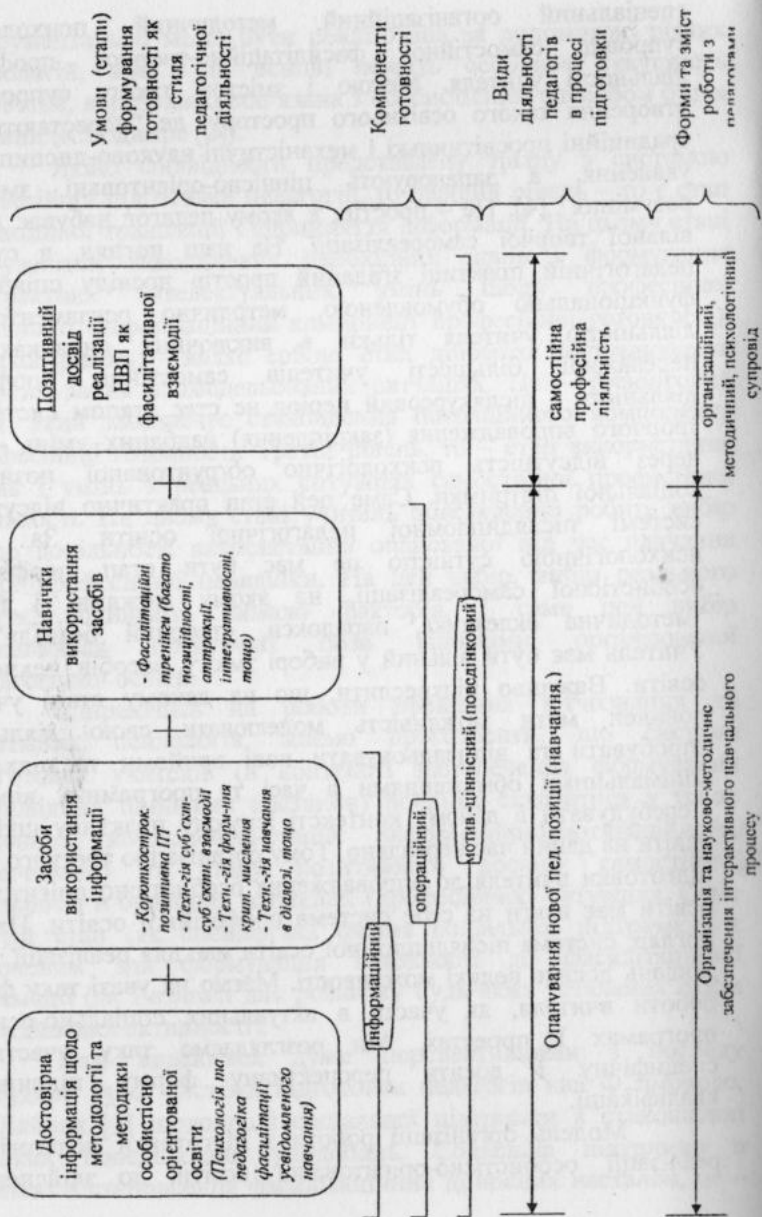
Спируючись на роботи провідних вітчизняних та іноземних психологів, маємо проголосити, що система підготовки учителів (в контексті забезпечення формування відповідних ціннісних настанов) повинна складатися з трьох основних компонентів-етапів: інформаційно-мотиваційного, навичкового та етапу позитивного досвіду самостійної діяльності в буденних життєвих (професійних) ситуаціях. Саме третій етап (як специфічна форма соціальної підтримки) є ключовим для формування готовності до фасилітаційної взаємодії (як і взагалі для розвитку будь-яких усталених форм поведінкової активності).

Нам видаються дуже перспективними з погляду побудови такої системи підготовки педагогів ідеї Ф.Зімбардо, М.Ляйппе [1] щодо ролі соціальної підтримки в становленні стійких поведінкових уподобань. Соціальна підтримка в контексті становлення фасилітаційних ціннісних настанов, це –

спеціальний організаційний, методичний, психологічний супровід самостійної фасилітаційно-творчої професійної діяльності учителя. Метою і змістом такого супроводу є утворення такого освітнього простору, де “перестануть діяти традиційні просвітницькі і механістичні науково-дисциплінарні уявлення, а запановують ціннісно-орієнтовані змісти і розуміння” [4]. Це – простір, в якому педагог набуває досвіду вільної творчої самореалізації. На наш погляд, в сучасній педагогічній практиці згаданий простір досвіду співпадає з функціонально обумовленою, методично регламентованою діяльністю учителя тільки в виключних випадках. Для переважної більшості учителів самостійна професійна діяльність в післякурсний період не стає етапом системного творчого впровадження (закріплення) надбаних умінь – саме через відсутність психологічно обґрунтованої позитивної соціальної підтримки. Саме цей етап практично відсутній в системі післядипломної педагогічної освіти. За своєю психологічною сутністю це має бути етап професійно-особистісної самореалізації, на якому можливі і бажані “методична еkleктика, парадокси, «творчий безлад»” [4]. Учитель має бути вільний у виборі змісту, засобів, технологій освіти. Важливо підкреслити, що на даному етапі учитель повинен мати можливість моделювати свою діяльність, апробувати та відпрацьовувати нові прийоми та підходи з мінімальними обмеженнями в часі та програмних вимогах. Перебудувати в даному контексті існуючу практику шкільної освіти на даний час нереально. Тому організацію третього етапу підготовки вчителя до впровадження особистісно орієнтованої освіти має взяти на себе система професійної освіти. На наш погляд, система післядипломної освіти має для реалізації таких завдань досить великі можливості. Маємо на увазі таку форму роботи вчителя, як участь в актуальних соціально-освітніх програмах і проектах. Ми розглядаємо таку участь як специфічну і досить перспективну форму підвищення кваліфікації.

Модель організації роботи з підготовки педагогів до реалізації особистісно-орієнтованої освіти, до здійснення

**Система роботи з педагогами з формування
готовності до фасилітаційної взаємодії з учителями**

педагогічного процесу як фасилітаційної взаємодії учителя з учнями, представлено на схемі в кінці статті. Така система роботи з підвищення кваліфікації педкадрів реалізується в Севастопольському ІПО впродовж останніх років, її ефективність доведена результатами об'єктивних соціально-психологічних досліджень та експертних педагогічних оцінок.

У даний час виключно актуальною є подальша розробка і впровадження в практику психологічно доцільних способів підготовки і підвищення кваліфікації педагогів, перш за все тих, хто налаштований на розвиток творчої особистості дитини.

Література:

1. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Социальное влияние. – СПб.: Изд-во «Питер», 2000. – 448с.
2. Роджерс К., Фрейберг Д. Свобода учиться. – М.: Смысл, 2002. – 527с.
3. Miller G.D., Pritscher C.P. On Education and Values. In Praise of Pariahs and Nomads // Value Inquiry Book Series. – Voume 34. – Amsterdam – Atlanta: RODOPI, 1995.

О.В.Кустинський

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ПРОЦЕСІ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗА ПРОГРАМОЮ ОФЦЕРІВ ЗАПАСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

В статье рассматриваются особенности воспитательной со студентами, обучающимися по программе офицеров запаса с учетом современных требований с целью выявления критериев и определения способов улучшения воспитательной работы, которые бы обеспечили ее эффективность на военной кафедре высшего учебного заведения.

The article deals with the peculiarities of bringing up of students which are taught in the reserve officers' program. The author takes into consideration the modern demands of criteria revelation and definition of improving bringing up methods which provide its efficiency at the higher education establishment chair.

Виховна робота є найважливішою складовою діяльністю, що здійснюється військовою кафедрою.

Викладачі військової кафедри вирішують непросте завдання – залучити студентів до отримання додаткової спеціальності. Необхідно враховувати, що студенти прийшли до цивільного ВНЗ, щоб опанувати спеціальність, яку вони самі обрали. Крім того, важливо вміти переконати студентів у тому, що підготовка офіцерів запасу у вищих навчальних закладах визначається інтересами зміцнення оборони держави, а вивчення військової справи на професійному рівні – це їхній громадянський і патріотичний обов'язок.

В сучасних умовах виховна робота є однією з основних проблем вищої школи. Питання виховної роботи зі студентами розглядалися такими педагогами, як Алексюк А.М., Архангельский С.І., Лігоцький А.О., Мойсеюк Н.В. та інші. В той же час, виховній роботі студентів, які навчаються за програмою офіцерів запасу, достатньо уваги не приділялося.

В цій статті ми розглядаємо особливості виховної роботи зі студентами, які навчаються за програмою офіцерів запасу з урахуванням сучасних вимог з метою виокремлення критеріїв та визначення способів виховної роботи, які б забезпечили її ефективність на військовій кафедрі ВНЗ.

Система виховання у ВНЗ є основою формування у студентів найважливіших для офіцера запасу моральних якостей. Значний вплив на формування у майбутніх офіцерів військово-професійної спрямованості має вивчення ними на кафедрах ВНЗ соціально-економічних, загальних науково-фундаментальних і педагогічних дисциплін [1].

Уміння „налаштувати” студентів на активне свідоме вивчення курсу військової підготовки є одним з показників високої педагогічної майстерності викладача військової кафедри ВНЗ.

Зазначене завдання можна вирішити різними способами. Найбільш дієвими і прийнятними з них виявилися такі:

- широко розгорнута пропаганда сутності та цілей військової реформи, що відбувається;

- використання військово-патріотичного виховання як чинника переходу до комплектування сучасного українського війська на професійній основі;
- закріплення офіцерів кафедри за факультетами в якості помічників деканів з організації роботи щодо військово-патріотичного виховання;
- проведення військово-спортивних свят, присвячених Дню Перемоги, урочистих зборів, присвячених Дню захисника Вітчизни та іншим пам'ятним воєнно-історичним датам.

Ефективність виховної роботи характеризується проявом і розвитком суспільної вихованості й патріотизму в студентів у результаті взаємодії із суб'єктами діяльності й чинниками, що на них впливають.

Основними чинниками, які впливають на ефективність виховної роботи, є:

- стан об'єктивних і суб'єктивних умов макро- і мікросередовища та їх урахування у процесі виховної роботи;
- внутрішня злагодженість, упорядкованість, організованість і ступінь взаємодії основних компонентів системи виховання (суб'єкти їхнього взаємозв'язку, зміст, форми, методи, засоби і т.д.).

Визначення того чи іншого рівня ефективності виховної роботи, що зумовлене впливом зазначених чинників, виробляється на основі критеріїв. Проблема критеріїв є не тільки й не стільки теоретичною, скільки практичною, тому що без них неможливо правильно орієнтуватися в процесі вирішення завдань військово-патріотичного виховання студентської молоді, особливо під час оцінювання його конкретних результатів.

Оцінюючи результати виховної роботи, яка здійснюється військовою кафедрою, можна використати такі критерії:

- практично-результативний (дієвість військово-патріотичного виховання щодо забезпечення реального впливу його суб'єктів на студентів, внаслідок чого в їхній діяльності й поведінці відбуваються конкретні позитивні

зміни, які характеризуються найбільшою відповідністю вимогам, що висуваються до молоді з боку суспільства й держави);

- оптимально-діяльнісний (відповідність завдань, змісту, форм, методів, засобів військово-патріотичного виховання потребам, інтересам, особливостям сучасної молоді її прагненню до саморозвитку й до активної соціалізації, орієнтованої також на гідне служіння Батьківщині);
- реалізаційно-цільовий (готовність суб'єктів військово-патріотичного виховання молоді правильно ставити й творчо вирішувати завдання, знаходити конкретні шляхи підвищення ефективності цієї діяльності щодо досягнення бажаного результату, які б відповідали меті виховання, а також основним інтересам і прагненням підростаючого покоління, що має, крім інших, і соціально значущу патріотичну спрямованість).

За допомогою зазначеної системи критеріїв ефективність виховної роботи військової кафедри ВНЗ зі студентською молоддю може бути визначена такими основними **способами**:

а) аналізом кінцевого результату виховної роботи (визначення ефективності цієї діяльності стосовно реалізації взаємодії між її суб'єктами);

б) оцінюванням оптимальності використання в процесі виховної роботи відповідних форм, методів і засобів для вирішення тих чи інших педагогічних завдань відносно різних категорій студентської молоді;

в) вивченням й фіксуванням за системою визначених параметрів і показників тих змін, що реально відбулися або відбуваються в особистості студента як об'єкта військово-патріотичного виховання в результаті його здійснення.

Критерії ефективності військово-патріотичного виховання дають змогу визначити не тільки цю діяльність у цілому, але й окремі її складові, не тільки її результат, але й процес його досягнення, не тільки зусилля суб'єктів, але і їхню реалізацію, втілену в результатах їхньої діяльності [2].

Таким чином, ми можемо виділити критерії і способи, без яких ефективність виховної роботи на військовій кафедрі ВНЗ буде низькою.

Уточнивши основні умови виховної роботи навчально-виховного процесу щодо військової підготовки студентів, які навчаються на військовій кафедрі ВНЗ, ми отримали змогу об'єктивно оцінити стан існуючого виховання офіцерів запасу для його подальшого удосконалення з метою підвищення ефективності зазначеного процесу.

Висновки.

Однією з найважливіших складових освітньої діяльності, яка здійснюється педагогічним колективом військової кафедри ВНЗ, є виховна робота. Вона обумовлена сутністю завдань, що постають перед викладачами, які готують офіцерів запасу. Виховна робота являє собою систематичну й цілеспрямовану роботу з громадського, морального, естетичного, військового та фізичного виховання. Особливе місце, безумовно, посідає військове виховання.

Процесу навчання та виховання студентів, що проходять підготовку на військовій кафедрі ВНЗ, притаманні особливості, зумовлені характером військової діяльності, специфікою цілей і завдань щодо підготовки офіцерів запасу. Під час навчально-виховної діяльності військової кафедри виникають об'єктивні труднощі, основними з яких є: низька зацікавленість студентів навчатися додатковій спеціальності; низький рівень фізичної підготовленості студентів тощо.

Напрямами подальших досліджень щодо виховної роботи під час військової підготовки офіцерів запасу може бути уточнення структури і змісту основних форм і методів цієї роботи зі студентами на військових кафедрах вищих навчальних закладів.

Література

1. Початкін Ю.П. Педагогічні основи військової підготовки студентів вищих навчальних закладів: Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 1995. – 208 с.

2. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. – М.: Высшая школа, 1980. – 368 с.
3. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. – К.: Либідь, 1998. – 436 с.
4. Лігоцький А.О. Освіта і суспільство: Монографія. – К.: НВТ Правник, 1998. – 310 с.
5. Мойсеюк Н.В. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: ВАТ “КДНК”, 2001. – 608 с.

І.В.Лов'янова

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ

В статье проанализированы подходы к решению проблемы умственного развития учащихся в различные исторические эпохи, а также их влияние на разработку и внедрение современных технологий образования, ориентированных на личность учащегося.

Approaches are analysed in article to decision of the problem of the mental development of the pupils in different history epoches, as well as their influence upon development and introduction modern technology education, oriented on personality of the pupil.

Розвивається не саме мислення, а людина, і в міру того, як вона піднімається безпосередньо шляхом дії на вищу сходинку, піднімаються її свідомість та мислення. Як складний соціально-історичний феномен, мислення вивчають багато наук, а саме: теорія пізнання, логіка, психологія, мовознавство та інші. Педагогіка, у свою чергу, розглядає залежність розвитку мислення від пізнавальної діяльності.

Задача розвитку мислення в свою чергу потребує зміни технологій освітнього процесу з метою визнання учня справжнім суб'єктом такого процесу.

Мета даної статті: проаналізувати, як розв'язувалася у педагогіці проблема розумового розвитку дитини у різні історичні періоди. Завдання дослідження: виявити ідеї на яких